Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

25.10.2022 KEHA/13544/2022

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto

Asiantuntijalausuntopyyntönne 13.10.2022
HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto talousarvioesityksestä vuodelle 2023

Teema: PL 31, erityisesti väyläverkon kehittämis- ja kunnossapitohankkeet alueiden näkökulmasta sekä perusväylänpidon tilanne nykyisen taloustilanteen ja inflaatiokehityksen olosuhteissa. Julkisen henkilöliikenteen tilanne ja näkymät.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kiittää mahdollisuudesta tulla kuuluksi vuoden 2023 talousarviota koskettavassa asiassa (pääluokka 31).

Keski-Suomen hyvä saavutettavuus on keskeinen vetovoimatekijä ja perusta maakunnan kasvulle ja kehitykselle. Jyväskylästä säteittäisesti erkanevan päätieverkon (valtatiet 4 ja 9) ja ratojen hyvä ympärivuotinen liikennöitävyys sekä kansainvälisiin yhteyksiin sujuvasti linkittyvä lentoliikenne on perusta kaupan ja teollisuuden kuljetuksille, julkisen henkilöliikenteen toimivuudelle sekä työmatkaliikenteelle. Elinkeinoelämän kuljetuksien toimintavarmuus edellyttää hyvää liikennöitävyyttä myös alemmalta tieverkolta. Tienpidon toimin varmistetaan päivittäinen liikennöitävyys, vilkasliikenteisen ja elinkeinoelämälle merkittävän tieverkon kunto sekä liikenneturvallisuus.

Perusväylänpidon (31.10.20) tilanne nykyisen taloustilanteen ja inflaatiokehityksen olosuhteissa

Hallituksen vuoden 2023 talousarvioesityksen perusteella Keski-Suomen tieverkon perusväylänpitoon arvioidaan tulevan noin 33 milj. euroa, josta 15 milj. euroa kohdennetaan tieverkon hoitoon, 16 milj. euroa korjauksiin ja vajaat kaksi milj. euroa pieniin kävelyä ja pyöräilyä sekä liikenneturvallisuutta tukeviin pieniin toimenpiteisiin Jyväskylän MAL-seudulla. Vuoteen 2022 verrattuna rahoitusta on käytössä noin 12 milj. euroa vähemmän. Viimeaikaisen voimakkaan kustannustason nousun johdosta tieverkon hoidon rahoitusta joudutaan lisäämään miljoonalla eurolla, jotta päivittäinen liikennöitävyys voidaan varmistaa.

Maanrakennusalan kustannukset ovat kääntyneet vuonna 2020 jyrkkään nousuun ja kustannusnousu on ollut viimeisen vuoden aikana merkittävästi suurempaa kuin yleinen inflaatio (liite, kuva 1). Vuonna 2020 alkanut hintojen nousu kiihtyi vuonna 2022 Venäjän hyökkäyssodan Ukrainaan johdosta. Hintojen nousun taustalla vaikuttavat rakennusmateriaalien saatavuusongelmat sekä polttoaineiden, teräksen, betonin ja kuljetuspalveluiden voimakas hintojen nousu. Tämän vuoden heinäkuun jälkeen kustannustaso on

KESKI-SUOMEN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS
0295 024 500
www.ely-keskus.fi
Y-tunnus 2296962-1
Kirjaamo
PL 250, 40101 Jyväskylä
kirjaamo.keski-suomi@ely-keskus.fi

hieman taittunut, mutta kustannustaso pysyy edelleen korkeana (elokuu 15,2 prosenttia). Öljyn maailmanmarkkinahintojen nousun johdosta päällystyöt ovat kallistuneet vuodessa 23,2 prosenttia. Näköpiirissä ei ole nopeaa paluuta yleisen inflaation tasolle ja hintakehitystä vuodelle 2023 on vaikeaa arvioida. Epävarmuutta lisää sähkön hinnan nousu. Vuonna 2023 tienpidossa joudutaan varautumaan edelleen korkeaan kustannustasoon.

Tienpidon rahoituksen ostovoima on heikentynyt nopeasti ja heikkenee edelleen vuonna 2023. Korjaustoiminnassa joudutaan jatkossakin priorisoimaan vilkasliikenteinen tieverkko, koska näiden teiden korjaus on kallista ja rajoituksista aiheutuva liikenteellinen haitta elinkeinoelämälle on merkittävä. Koko tieverkon korjausvelan kasvun taittamisen kannalta tärkeää on päästä Liikenne12 -suunnitelmassa esitettyihin perusväylänpidon rahoitustasoihin, jossa määräraha on sidottu maarakennuskustannusindeksiin.

Keski-Suomessa on maanteitä noin 5100 kilometriä, joista päällystettyjä teitä 2800 kilometriä ja sorateitä 2300 kilometriä. Maanteistä 85 prosenttia on alempaa tieverkkoa ja loput vilkkaasti liikennöityjä maanteitä. Viime vuosina vilkkaasti liikennöidyt maantiet on pystytty pitämään liikennettä tyydyttävässä kunnossa ja korjausvelan kasvu on taittunut. Alemmalla päällystetyllä tieverkolla korjauksia ei ole pystytty tekemään tarpeen mukaisesti ja korjausvelan kasvua ei ole saatu pysäytettyä. Vuonna 2023 päällysteiden korjauksiin on käytössä vajaat 11 milj. euroa. Tienpidon rahoituksen vähenemisen ja korkean kustannustason johdosta päällystekorjauksien määrän arvioidaan vähentyvän noin 30 prosenttia kuluvasta vuodesta ja alemman tieverkon korjausvelka kasvaa edelleen (liite 1, kuva 2). Asiantuntija-arvon mukaan Keski-Suomessa päällysteiden korjauksiin tarvitaan 14 milj. euroa vuodessa, jotta päällystettyjen teiden korjausvelka ei enää lisääntyisi. Mikäli elinkeinoelämälle tärkeän alemman tieverkon palvelutaso halutaan palauttaa liikennettä tyydyttävälle tasolle, tarvittaisiin korjauksiin seuraavan viiden vuoden aikana 17 milj. euron rahoitus.

Keski-Suomen alemmasta tieverkosta puolet on sorateitä, joista viidennes on liikenteellisesti tai verkollisesti merkittäviä (KVL väh. 150 ajon/vrk.). Sorateiden korjausvelka kasvaa ja teiden kunnon kannalta välttämättömiä sorastuksia ja ojituksia ei pystytä tekemään riittävästi. Huonokuntoisten tievalaistuksien ja myös muiden huonokuntoisten varusteiden määrä tieverkolla kasvaa, koska suunniteltuja laitteiden uusimisia ei voida toteuttaa.

Keski-Suomessa on 988 siltaa, joista 70 on huonokuntoisia ja 500 tyydyttäväkuntoisia. Huonokuntoisten ja tyydyttäväkuntoisten siltojen määrä on viimeisten vuosien aikana kasvanut. Pääosa huonokuntoisista silloista on 40–60 vuotta vanhoja peruskorjausta odottavia siltoja. Tyydyttäväkuntoisten siltojen ylläpitokorjauksilla varmistetaan, että sillat kestävät rakenteiden teknisen käyttöiän ja siltojen laajemmat peruskorjaukset tulevat eteen suunnitellusti. Vuonna 2023 korjauksiin on käytössä reilut 3 milj. euroa (liite 1, kuva 3). Käytössä olevalla rahalla korjauksille asetettua tavoitetta pystytä saavuttamaan. Tienpidon rahoituksen vähenemisen ja korkean kustannustason johdosta siltojen korjauksien määrän arvioidaan vähentyvän noin 40 prosenttia kuluvasta vuodesta. Suurten ja kalliiden siltojen korjauksia ei pystytä vuonna 2023 aloittamaan suunnitellusti ja korjaukset siirtyvät tuleville vuosille. Asiantuntija-arvion mukaan Keski-Suomessa tarvittaisiin siltojen korjauksiin 5 milj. euroa vuodessa, jotta vuosittainen perus- ja ylläpitokorjausten määrä tukisi siltojen elinkaaren mukaista korjaustarvetta ja korjausvelan kasvu saataisiin taittumaan.

Väyläverkon kehittäminen (31.10.77)

Investointihanke valtatie 4 Äänekoski-Viitasaari – tieosuuden kehittäminen käynnistyy vuonna 2023. Hanke sai 21,2 milj. euron valtuuden vuoden 2021 talousarviossa. Hankkeen tiesuunnitelmat on laadittu ennen vuotta 2010 ja hankkeen järkevän toteutettavuuden varmistamiseksi suunnitelmat päivitettiin päätieverkon (TEN-T ydinverkon) vaatimustason mukaiseksi. Suunnitelmien päivityksen jälkeen hankkeen rahoitustarve nousi 55 milj. euroon, mikäli kaikki suunnitellut kehittämistoimenpiteet halutaan toteuttaa kerralla. Suunniteltujen osuuksien toteutus on mahdollista käynnistää vuonna 2023.

Liikenneverkon strateginen tilannekuva, valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma (Liikenne 12 -suunnitelma) ja suunnitelmaa konkretisoiva investointiohjelma luovat mahdollisuuden toimia pitkäjänteisesti. Strategisen tilannekuvan mukaan maakunnan investointitarpeet painottuvat valtatielle 4 (TEN-T ydinverkko) ja 9. *Tiesuunnitelma valtatie 4 Vaajakosken kohdalla valmistuu vuonna 2023* ja suunnitelman hyväskymiskäsittelyn jälkeen hanke on toteutusvalmiudessa. Hankkeen kustannusarvio on 171 milj. euroa. Hanke on mukana Liikenne 12 investointiohjelmassa vuosille 2023–2030.

Liikenne 12 investointiohjelman hankkeiden lisäksi Keski-Suomessa on valmistumassa tiesuunnitelma valtatiellä 9 Lievestuoreen kohdalla, jossa valtateiden liittymän turvallisuutta ja sujuvuutta parannetaan rakentamalla nykyisen tasoliittymän tilalle eritasoliittymä. Nykyinen liittymä on Keski-Suomen onnettomuusaltteimpia ja sen toimimattomuudesta on merkittävää haittaa kuljetuksille ja joukkoliikenteelle. Tiesuunnitelma on hyväksymiskäsittelyssä ja hanke on toteutusvalmiudessa vuoden 2023 aikana. Hankkeen kustannusarvio on 27 milj. euroa.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on antanut asiantuntijalausunnon 4.10.2022 koskien julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostoja ja kehittämistä (31.20.55). Lausunto on liitteenä 2.

Ylijohtaja Jukka Lehtinen

Liitteet
Liite 1 Tienpidon rahoitus sekä päällysteiden ja siltojen kunto Keski-Suomessa 25.10.2022
Liite 2 ELY-keskuksen lausunto liikennejaostolle 4.10.2022

Jakelu
Eduskunta, valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto

Tiedoksi
ELY-keskuksen kirjaamo

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

25.10.2022 LIITE 1

LIITE 1 Eduskunnan valtiovarainministeriön liikennejaoston lausuntopyyntö 13.10.2022

Teema: PI 31. Erityisesti väyläverkon kehittämis- ja kunnossapitohankkeet alueiden näkökulmasta sekä perusväylänpidon tilanne nykyisen taloustilanteen ja inflaatiokehityksen olosuhteissa. Julkisen henkilöliikenteen tilanne ja näkymät.

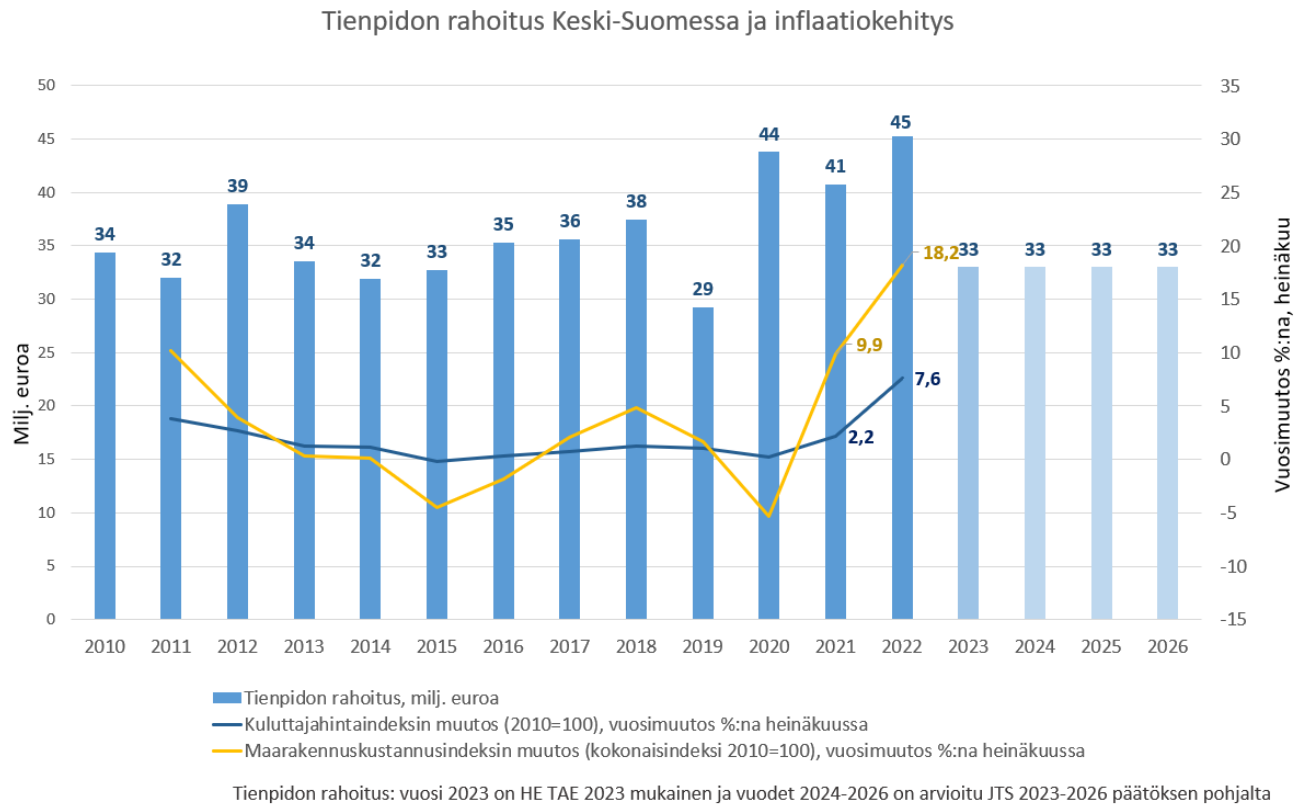

Kuva 1 Maanrakennusalan kustannuksien nousun on ollut merkittävästi suurempaa kuin yleinen inflaatio. Tienpidon ostovoima vähenee nopeasti.

KESKI-SUOMEN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS
0295 024 500
www.ely-keskus.fi
Y-tunnus 2296962-1
Kirjaamo
PL 250, 40101 Jyväskylä
kirjaamo.keski-suomi@ely-keskus.fi

25.10.2022 LIITE 1

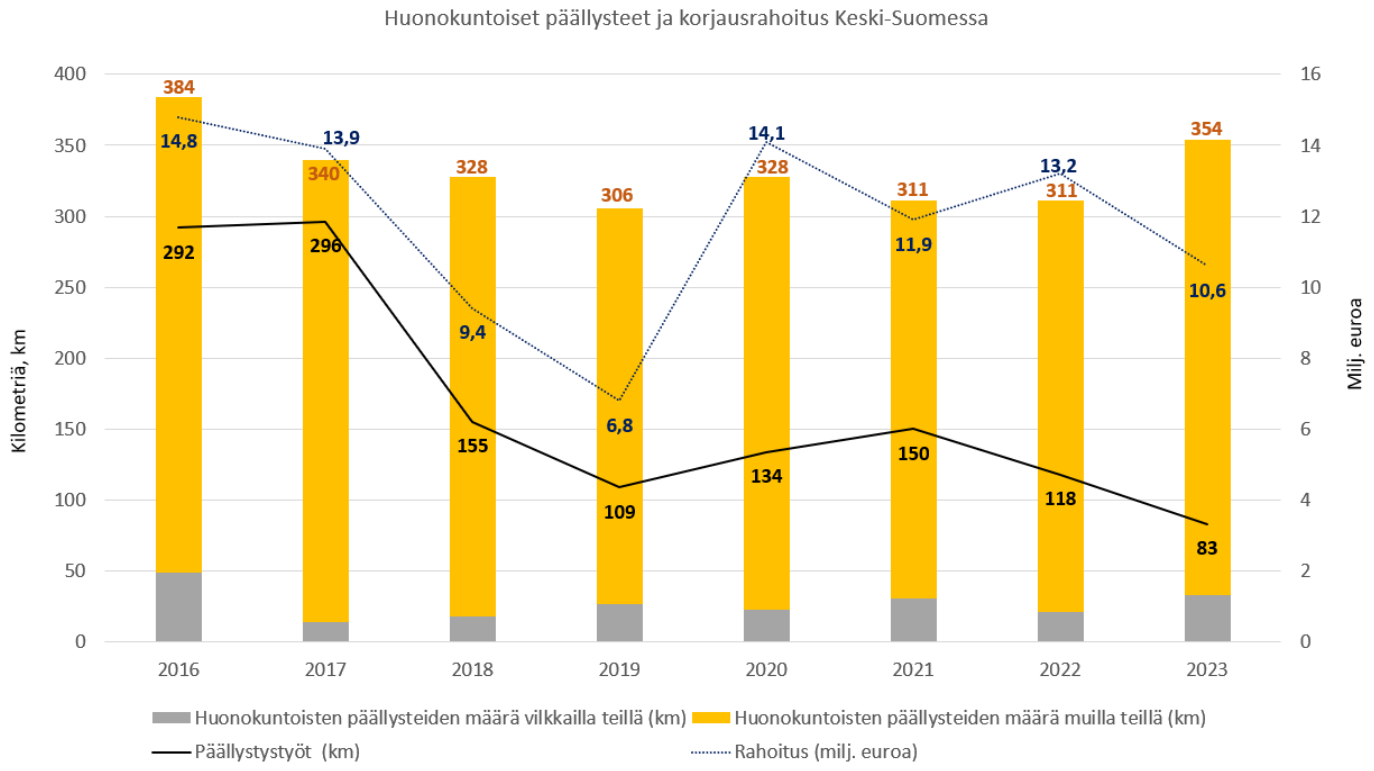

Kuva. 2 Päällysteiden korjausvelan kehittyminen Keski-Suomessa. Vilkkailla teillä korjausvelan kasvu on saatu pysäytettyä. Muulla tieverkolla korjausvelan kasvua ei ole pystytty taittamaan. Vuonna 2023 muun tieverkon korjausvelan ennustetaan kasvavan.

25.10.2022 LIITE 1

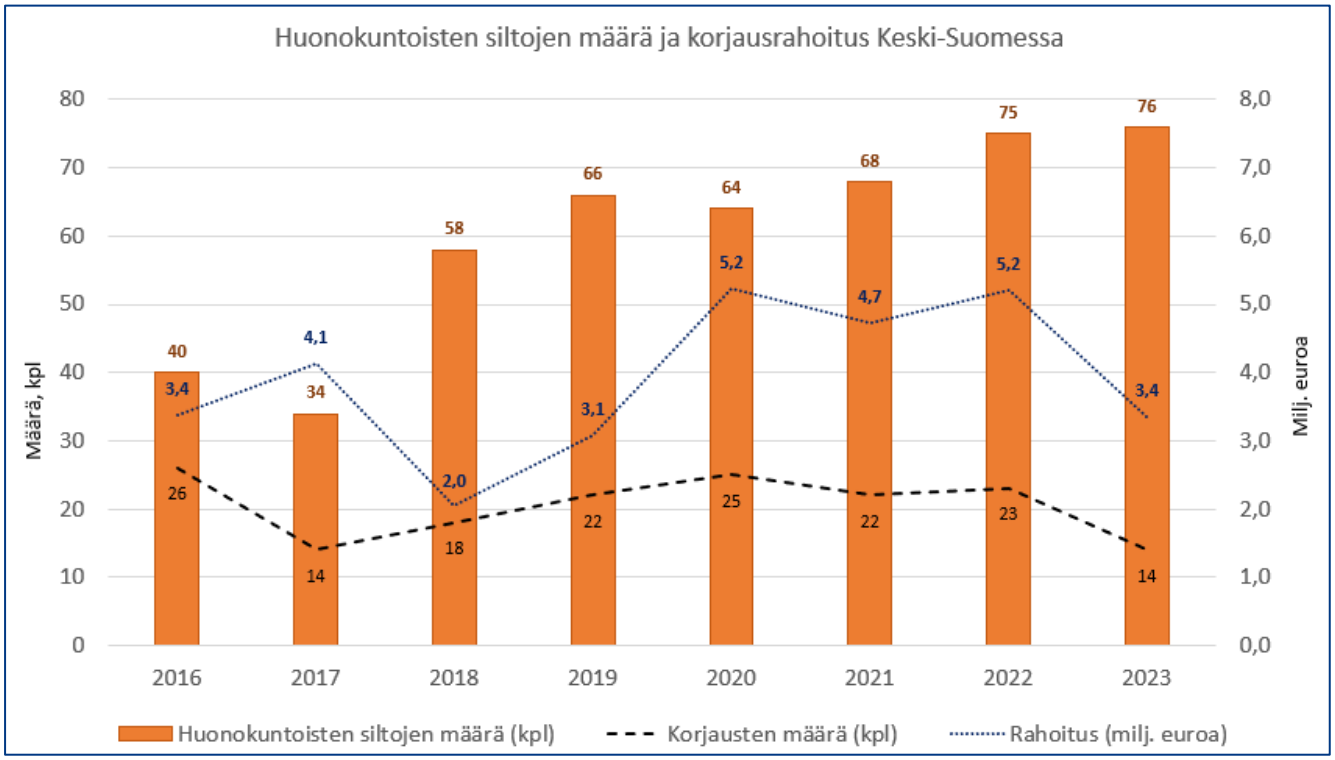

Kuva 3. Siltojen korjausvelan kasvua ei ole pystytty pysäyttämään Keski-Suomessa. Vuonna 2023 siltojen korjausvelan ennustetaan kasvavan. Suurten ja kalliiden siltojen korjaukset siirtyvät tuleville vuosille.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

4.10.2022

KEHA/12076/2022

LIITE 2

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto

Asiantuntijalausuntopyyntönne 30.9.2022
HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto talousarvioesityksestä vuodelle 2023

Teema: Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen; mm. julkisen henkilöliikenteen tilanne, näkymät ja rahoituksen riittävyys sekä keskeiset kipupisteet talousarvion näkökulmasta.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kiittää mahdollisuudesta tulla kuuluksi vuoden 2023 talousarviota koskettavassa asiassa **julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (momentti 31.20.55), painottuen alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin ja kehittämiseen.**

Hallituksen esityksen mukaan vuonna 2023 momentille esitetään 100 724 000 euron määrärahaa. Vuoden 2022 talousarviossa momentin määräraha oli 105 724 000 euroa ja vuoden aikana lisämäärärahaa on momentille myönnetty 95 000 000 euroa. Joukkoliikenteen valtionrahoitus, alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin ja kehittämiseen, jaetaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille asukasluvun (50 %) ja maantiepituuden (50 %) mukaisessa suhteessa. Jakoperusteiden mukaisesti kuntien rahoitus huomioidaan jaettavassa valtionrahoituksessa.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (jäljempänä ELY-keskus) on sopinut yhdessä kuntien kanssa joukkoliikenteen palvelutasosta toimivalta-alueella, joka ohjaa käytössä olevien resurssien puitteissa ELY-keskuksen joukkoliikenteen ostopalvelujen hankkimista. ELY-keskuksen saama jakoperusteiden mukainen valtionrahoitus on 1,75 milj. euroa ja asiantuntija-arvion mukaan rahoitustarve vuosille 2022–2023 on 2,23 milj. euroa. Luku sisältää kunnille myönnetyt valtionavustukset 0,30 milj. euroa.

Keski-Suomessa koronapandemian aikana useita markkinaehtoisia linja-autovuoroja jäi tauolle matkustajamäärien vähentyessä. ELY-keskus turvasi lakanneilla markkinaehtoisilla osuuksilla opiskelijoiden ja työssäkävijöiden kannalta tärkeimpiä vuoroja ostopalveluin. Syksystä 2022 alkaen käyttäjien määrä on taittunut kasvuun, mikä näkyy myös pikkuhiljaa markkinaehtoisen liikenteen palautumisena. ELY-keskus joutuu edelleen ostamaan markkinaehtoisena lakanneita vuoroja sekä pitkämatkaisessa että kuntien välisessä liikenteessä. Pandemian jälkeistä kuljettajapulaa ei ole vielä näkyvissä ELY-keskuksen järjestämässä liikenteessä.

KESKI-SUOMEN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS
0295 024 500
www.ely-keskus.fi
Y-tunnus 2296962-1
Kirjaamo
PL 250, 40101 Jyväskylä
kirjaamo.keski-suomi@ely-keskus.fi

4.10.2022

LIITE 2

Viimeaikainen polttoainekustannuksien voimakas nousu on vaikuttanut myös linja-autoliikenteen kannattavuuteen. Keväällä ELY-keskus sai useita viestejä sopimusyrittäjiltä polttoainekustannuksien nousun vaikutuksista ja riskeistä palvelun järjestämiseen. ELY-keskuksen hankintasopimukset ovat kestoltaan useampi vuotisia ja ne ovat sidottu indeksiin. Sopimuksien mukaiset indeksitarkistukset tehdään normaalisti kerran vuodessa, mutta vuonna 2022 ELY-keskukset päätyivät tekemään indeksitarkistuksia useamman kerran vuodessa palvelujen jatkuvuuden varmistamiseksi. Vuonna 2023 on varauduttava rahoituksessa kohonneisiin kustannuksiin ja mahdollisiin indeksitarkastuksiin vastaavalla tavalla.

Koronapandemian ohella maaseutumaisten kuntien negatiivinen väestökehitys, väestön ikääntyminen, etätyön ja etäopiskelun mahdollinen lisääntyminen näkyy liikkumistarpeiden muutoksena, mikä haastaa keinoja järjestää joukkoliikennettä monilukuisena. Jatkossa on palvelujen järjestämisen kannalta yhä tärkeämpää, että eri osapuolet varaavat palveluihin riittävän rahoituksen ja yhteistyö kuntien sekä Jyväskylän seudullisen joukkoliikenneviranomaisen kanssa on sujuvaa ja avointa.

Viime vuosina joukkoliikenteen järjestäminen on kokenut monenlaisia haasteita ja monet niistä ovat vaatineet myös ELY-keskukselta nopeita toimenpiteitä palvelujen jatkuvuuden varmistamiseksi. ELY-keskus näkee, että nykyisellä valtionrahoituksella (1,75 milj. euroa) ei mahdollista järjestää joukkoliikenteen palveluja tavoitellun palvelutason mukaisesti ja tulevina vuosina tulisi valtionrahoitus nostaa lähemmäksi todellista tarvetta (2,23 milj. euroa), mikäli palvelutaso halutaan varmistaa.

Ylijohtaja Jukka Lehtinen

Jakelu Eduskunta, valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto

Tiedoksi ELY-keskuksen kirjaamo
Minna Immonen
Satu Pekkanen
Tiina Lamminmäki

LIITE 2

Tämä asiakirja KEHA/12076/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/12076/2022 har godkänts elektroniskt

Hyväksyjä Lehtinen Jukka 04.10.2022 15:50

Tämä asiakirja KEHA/13544/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/13544/2022 har godkänts elektroniskt

Hyväksyjä Lehtinen Jukka 25.10.2022 14:40